

Sancta Familia: vánoční dárek po 80 letech

„Sancta Familia“ je název malé knížky, která vznikla krátce před Vánocemi 1938. Vytvořili ji dva bratři pocházející z pražské rodiny Welsových a dali ji tehdy rodičům jako dárek. Nyní, po více než 80 letech, vyšlo faksimile tohoto svazku.

„Představte si světlý, prostorný, moderní byt s velkou terasou připomínající palubu zaoceánského parníku. Jsme v Praze a jsou Vánoce roku 1938. Byt se nachází v posledním podlaží nového elegantního činžáku nedaleko parku Letná a bydlí v něm se svou rodinou architekt Rudolf Wels, jenž tento dům navrhl. Tato středostavovská pražská rodina žije v centru kosmopolitního, vícejazyčného města.“

To napsal v doslovu ke knize Sancta Familia britský novinář žijící v Praze David Vaughan. Důkladně se zabýval historií Welsovy rodiny a svazek připravil k vydání v nakladatelství Triáda:

Knihu napsali dva bratři. Jmenovali se Tomáš a Martin a bylo jim asi 18 a 13 let. Oba chlapci se rozhodli dát rodičům a babičce k Vánocům knihu. Pojmenovali ji Sancta Familia, tedy Svatá rodina. Obsahuje výjevy z každodenního života Welsovy rodiny. Název Sancta Familia je trochu ironický, Martin a Tomáš si tak dělali z rodiny legraci."

VORWORT / PŘEDMLUVA (s. 9)

Tak, tady je to velké překvapení! Takhle bychom to mohli napsat, kdyby to ještě překvapení bylo. Bohužel už o tom ale celá rodina ví. Byli jsme na ten nápad jaksepatří pyšní. A teď je prozrazen. Zbývá už jenom neděje, že se vám kniha svou skladbou a ilustracemi zalíbí.

Všechny věty v této knize byly už někdy vysloveny! To byl ovšem také účel, totiž na věky zachytit okřídlené fráze, vyjadřování a způsob života každého z hrdinů. Doufáme, že se nám to alespoň částečně podařilo. Bylo zhola nemožné sepsat všechny typické výroky rodiny, protože vznikají stále nové a ty staré se ztrácejí.

*VÁM, naší babičce a našim rodičům, předáváme tímto tuto knihu k VÁNOŮM 1938!
Tommy, Mac*

Napsaná na stroji a ručně ilustrovaná

Knih je neuvěřitelně krásná, pokračuje David Vaughan:

„Máte pocit, že spolu s rodinou prožíváte všední den v Praze druhé poloviny 30. let. Například popisují, jak chodí nakupovat, jak se stravují, jak se hádají o všemožných věcech. A je v tom spousta humoru. Dialogy jsou velmi autentické. Oba chlapci sledovali, jak jednotliví členové rodiny mluví. Připadáte si, jako byste se vrátili v čase.“

A jedna věc dělá knihu ještě krásnější, zdůrazňuje Vaughan:

„Mladší bratr Martin rád kreslil. Celou knihu ilustroval - náčrtky rodiny, města. Vidíte spoustu obrázků, které ukazují, jak tehdy Praha vypadala, a také drobné výjevy z každodenního života, například jak se chodilo bruslit na ostrov Štvanice.“

DIALOG V KNIZE (s. 51-53)

Matka: Copak děláš? Capku, moje sladké zlatičko?

Capot: Pracuju, mami, jak vidíš!

Matka: To je ale hezké! To chlapeček přinese dobré vysvědčení a pak bude šťastný a pak budeme všichni šťastní, juchů!

Capot: Grétko, máš mě ráda?

Matka: A jak! Provedel jsi něco? Přiznej se! Pověz raději hned! Víš, že na všechno přijdu. Lež má krátké nohy!

Capot: Nic jsem neprovedl. Mám tě rád!

Matka: Ty jsi můj slad'oučký mazlíček! Poslyš, nemáš teď mít učitele Flanze?

Capot: Mám, ale ještě tu není.

Matka : Ach tak, ty teprve teď na něj děláš úkoly! Ty jsi mi ale uličník. A ještě tu se mnou laškujes. Fuj, nemám tě ani trošku ráda.

Scény umožňují nahlédnout nejen do rodinného života, ale také obecně do měšťanské společnosti v tehdejší hlavní město Československa:

„Podobně jako v jiných pražských židovských rodinách byla Welsova rodina dvojjazyčná. Matka Ida pocházela z Chebu a mluvila německy. Otec pocházel z Rokycan u Plzně a jeho rodným jazykem byla čeština. Doma mluvili směsicí češtiny a němčiny. Všichni členové rodiny ovládali perfektně oba jazyky. A dialogy v knize jsou psány někdy v češtině, někdy v němčině, někdy přecházejí z češtiny do němčiny a pak zase zpátky. Matka mluvila dialektem, pravděpodobně chebským. Když byli například na pražské ulici Na příkopech, mluvil Martin s matkou německy, pak přišli na Václavské náměstí, kde se mluvilo česky, a také oni spolu začali mluvit česky. Zašli do známého automatu Koruna, kde mluvili česky, vyšli ven a tam Ida potkala kamarádku, paní Lederkremповou, a zase mluvili německy. Je to opravdu zajímavé. Uvědomujete si, že ve městě existovaly jazykové hranice, které se pravděpodobně ve 30. letech 20. století v souvislosti s napětím mezi Československem a Německem stávaly stále výraznější. A v důsledku toho trpěly i židovské rodiny, jež s těmito konflikty vlastně neměly nic společného.“

Každodenní život v Praze v meziválečném období

Knihu bratři napsali na podzim roku 1938 a darovali ji rodičům k Vánocům.

„To znamená, že vznikla krátce po podpisu Mnichovské dohody, kdy Hitler anektoval asi čtvrtinu českého území. Například babička musela utéct z Chebu, a žila proto spolu s rodinou. Welsovi byli židovská rodina. Židovské náboženství sice nijak zvlášť nepraktikovali, ale měli židovské kořeny. Proto s nimi bydlela i babička, kterou lze v dialogích poznat.“

Ve většině dialogů hovoří mladší bratr, kterému v knize říkají Capek nebo taky Zapperl. Jeho starší bratr zde vystupuje pouze nepřímo. Děj se odehrává v blízké budoucnosti, na jaře roku 1939. Začíná na nádraží: starší bratr právě odjel vlakem z Prahy do Paříže. Chce najít útočiště na Západě a rodina ho hodlá brzy následovat. Podle Vaughana to odráželo skutečné plány Welsovy rodiny:

„Po podpisu Mnichovské dohody se rodina rozhodla emigrovat. Chtěli odjet do Ameriky. Mluví se o tom i v dialogích. Je to fascinující: členové rodiny spekulují o tom, jak bude jejich nový život v Americe vypadat. Některé dialogy jsou velmi vtipné, například když plánují, že si otevřou stánek s klobásami a pozvou tam amerického prezidenta Roosevelta.“

[DIALOG V KNIZE \(s. 23-25\)](#)

Matka: Co si dáš, Capku? Vepřenku?

Capet: No bodeť! Ale kup si taky, mami!

Matka: Ne, ne, nesmí. Tady máš kačku.

Capot: Heleď, mami, kolik mi dala cibulí! Tady, na, ukousni si!

Capot: Že to je dobrý, mami.

Matka: No jo, ale dávej si pozor, aby ti to nespadlo, jako tenkrát ta ryba. Fridolin by byl rád kdyby to teď měl. Ten to teď dlouho nedostane. Chce otevřít v Americe automat jen s vepřenky. No, uvidíme, snad to půjde. Ty bys mu potom ty vepřenky hezky připlácal, on by

je smažil, já bych mohla býti v kuchyni a otec by musel mýti nádobí.

Capot: Ale ne, tátovi dáme lepší práci. Na nádobí si vezmeme černošku a táta bude ředitelem. Až potom přijdou vzácní hosté jako Eyston nebo Roosevelt, táta je osobně uvítá.

Matka: Kdo je to Eyston?

Capot: Mámi, že to nevíš. 575km jel za hodinu.

Matka: Tak? To je hezký!

Sie hörten einen Dialog, den die Mutter und ihr jüngere Sohn im bekannten Prager Selbstbedienungsrestaurant Koruna führen. /

Uslyšeli jste dialog, který vedla matka se svým mladším synem ve známé pražské samoobsluze Koruna.

V knize je spousta humoru, říká David Vaughan, ale...

„Za humorem však vycítíte, že rodina má obavy z budoucnosti. Už tehdy bylo jasné, že se Hitler nespokojí jen s pohraničními oblastmi Československa a že se situace jednoho dne ještě zhorší. Tři měsíce po napsání knihy, v březnu 1939, opravdu došlo k okupaci Prahy. A rodina najednou, ze dne na den, ztratila možnost emigrovat.“

Smutný osud rodiny

Pouze staršímu synovi Tomášovi se podařilo uprchnout přes Polsko do Velké Británie. Za druhé světové války sloužil u královského letectva. Jeho rodiče a bratr však byli počátkem roku 1942 deportováni do terezínského ghetta a o rok a půl později do Osvětimi. Tam v roce 1944 zahynuli.

„Je vlastně zázrak, že tato kniha vůbec ještě existuje. Krátce před deportací do Terezína zanechali Rudolf, Ida a Martin Welsovi nejdůležitější věci u svých přátel, rodiny protestantského kněze Josefa Štiftera. Proto se dodnes dochovalo mnoho dopisů Welsovy rodiny, ale také velké množství fotografií a několik velmi zajímavých knih.“

Tomáš válku přežil a krátce po jejím konci se vrátil do Prahy. Velmi brzy se dozvěděl, že nikdo z jeho rodiny nezůstal naživu. Zašel ke Štifterům a odvezl si do Anglie tolik věcí, kolik jen mohl. Mezi nimi byla i kniha Sancta Familia:

„Zkušenost ztráty celé rodiny a s ní i celého světa, tak krásně popsaného v této knize, byla pro Tomáše pravděpodobně natolik traumatizující, že o tom nikdy se svojí novou rodinou v Anglii nemluvil - měl anglickou manželku a tři děti. Teprve po čtyřiceti letech, když už byl vážně nemocný, otevřel jeho syn Colin krabici se všemi věcmi. A tehdy celý příběh začal znovu. Colin a jeho sourozenci neumí česky. Dlouho jim trvalo, než zjistili, o jaký poklad se jedná. Pro Welsovu rodinu to byla cesta zpět k její vlastní historii.“

Kniha Sancta Familia vyšla po více než 80 letech v nakladatelství Triáda. A to hned ve třech jazycích. Byla vydána jako faksimile. Stránky a ilustrace odpovídají strojopisnému originálu:

„Měli jsme vlastně štěstí, že kniha byla původně psána vždy jen na jedné straně a listy byly následně svázané. Levá strana neobsahovala žádný text ani obrázky. Bylo tedy velmi snadné přidat překlad na levou stranu hned vedle originálního textu. To znamená, že si můžete přečíst celou knihu, i když umíte pouze česky nebo pouze německy, občas jen musíte přeskóčit na levou stránku. Kromě toho je zcela vlevo vložen sloupec s anglickým překladem. Doslov je také napsán ve všech třech jazycích. Kniha nadto obsahuje několik fotografií rodiny z 30. let 20. století, jedná se o velmi pěkné rodinné fotografie z doby před začátkem celé tragédie.“

Trojazyčnou knihu Sancta Familia lze nyní zakoupit ve většině pražských knihkupectví. Lze ji také objednat přes nakladatelství Triáda. Vedle toho se plánuje, že bude k dostání i na Amazonu.

Autor: [Markéta Kachlíková](#)